

KAN JOU BOERDERY JOU BEKOSTIG?

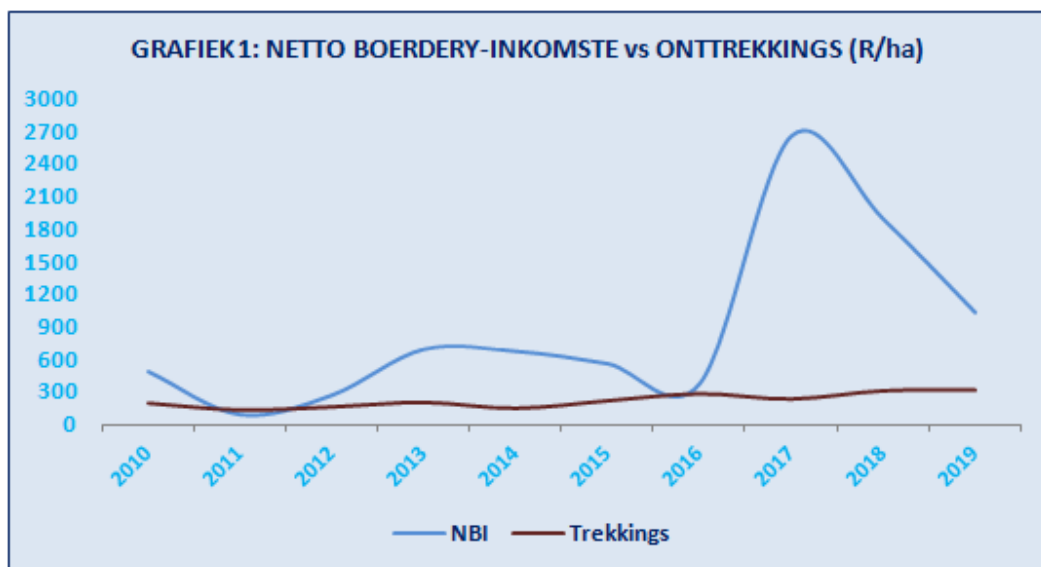
DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN

Die term ðlewenskosteö word wêreldwyd in verband met boerdery-aktiwiteite gebruik. Omdat boere en lede van hulle familie wat by die boerdery betrokke is nie ðn formele salaris vir hulle dienste ontvang nie, word daar hoofsaaklik van onttrekkings uit die boerdery se bankrekening gebruik gemaak om hulle lewenskoste te betaal, soos wat dit nodig is. Hierdie onttrekkings het nie noodwendig ðn direkte verband met die bestuursvlak óf die hoeveelheid werk wat die familie verrig nie en korreleer ook nie altyd met die boerdery se wins van ðn spesifieke jaar nie. Deur die loop van die jaar is daar ook nie altyd ðn akkurate aanduiding hoeveel hierdie onttrekkings beloop het nie. Die volle omvang daarvan word gewoonlik eers duidelik wanneer die finansiële state opgestel word en gevolglik is daar dan baie vrae oor of die boerdery aan die een kant al hierdie uitgawes kon bekostig het en of die boer en sy familie aan die anderkant regmatig vir hulle bestuur en/of arbeid vergoed is, veral wanneer die boerdery se wins onder druk is.

Onttrekkings vs wins

Grafiek 1 toon die onttrekkings en Netto Boerdery-inkomste (NBI) van agtien van Computus se deelnemende boere in die Oos-Vrystaat aan. Daarvolgens is daar geen verband tussen die onttrekkings en die NBI van hierdie groep boere oor die afgelope tien jaar nie. Die NBI is baie wisselvallig en het oor die tydperk so laag as R95/ha en so hoog as R2 656/ha beloop. Die onttrekkings toon ðn geleidelik toename oor die tien jaar vanaf R192/ha in 2010 tot R309/ha in 2019.

Bron: Computus Bestuursburo

In Tabel 1 word aangetoon dat die totale onttrekkings oor die periode van tien jaar gemiddeld R446 083.00 per jaar vir hierdie groep boere beloop waarvan die minimum oor hierdie tydperk R360 928.00 en die maksimum R562 623.00 was. Hierdie groep boere het gemiddeld drie afhanklikes wat versorg moet word, hulleself ingesluit, en die onttrekkings beloop gemiddeld R146 124.00 per afhanklike per jaar.

	Gemiddeld 10 jr	Minimum	Maksimum
Onttrekkings per jaar (R)	446 083	360 928	562 623
Aantal afhanklikes	3	3	4
Per afhanklike per jaar (R)	146 124	120 309	187 541

Bron: Computus Bestuursburo

∞ Verdere ontleding van die onttrekkings toon in Tabel 2 dat die groter boere, met gemiddeld 2 806 ha, se onttrekkings R420 853.00 vir 2019 beloop het teenoor die kleiner boere, met gemiddeld 1 945 ha, se onttrekkings wat vir dieselfde jaar R482 327.00 beloop het. Die gemiddeld van al die boere was R481 327.00 vir 2019 gewees. Die NBI vir die grootste boere was R1 270/ha teenoor die R673/ha van die kleinste boere.

	Gemiddeld	Grootste 3de	Kleinste 3de
Plaasgrootte (ha)	1 945	2 806	1 945
NBI (R/ha)	1 183	1 270	673
Onttrekkings per jaar (R)	481 327	420 853	481 327
Per afhanklike per jaar (R)	173 367	173 612	192 630

Bron: Computus Bestuursburo

Op meeste van die kleiner plase word ∞ beduidende deel van die arbeid deur die familie self voorsien. Waar groter boerderye dalk ook oor die dienste van plaasbestuurders beskik en daarmee saam aan hulle self ook ∞ meer formele salaris uitkeer, is dit meestal nie die geval met kleiner boerderye nie en is die afleiding nie noodwendig dat kleiner boere ∞ hoër lewensstandaard as groter boere geniet nie. In baie van hierdie gevalle is die onttrekkings waarskynlik laer as die ekonomiese waarde wat kleiner boere tot hulle eie boerderye bydra.

Ekonomiese waarde

Maar hoeveel is ∞ boer dan regtig vir sy boerdery werd? Table 3 bevat inligting oor salarisse van sekere beroepe wat take verrig wat boere op die plaas ook moet behartig. Die salaris van ∞ boer is aangepas om vir byvoordele soos ∞ huis, huisbediende, elektrisiteit en ∞ motor, waarvoor die boerdery gewoonlik ook betaal, voorsiening te maak en daarmee saam beloop die groep boere se vergoeding dan gemiddeld R709 169.00 per jaar.

Volgens die personeelagentskap, Michael Page Recruitment, verdien ∞ finansiële bestuurder gemiddeld R846 050 per jaar en kan dit van R343 000 tot R1 567 000 per jaar beloop. ∞ Menslike hulpbronbestuurder verdien gemiddeld R595 259.00 per jaar teenoor ∞ produksiebestuurder se R757 592.00. ∞ Bemerkingsbestuurder kan van R802 261.00 tot

R1 751 000.00 per jaar verdien. Die groep boere in die Oos-Vrystaat verdien jaarliks gemiddeld meer as ñ produksiebestuurder en ñ menslike hulpbronbestuurder maar minder as ñ finansiële bestuurder, ñ bemarkingsbestuurder en ñ vervoerbestuurder.

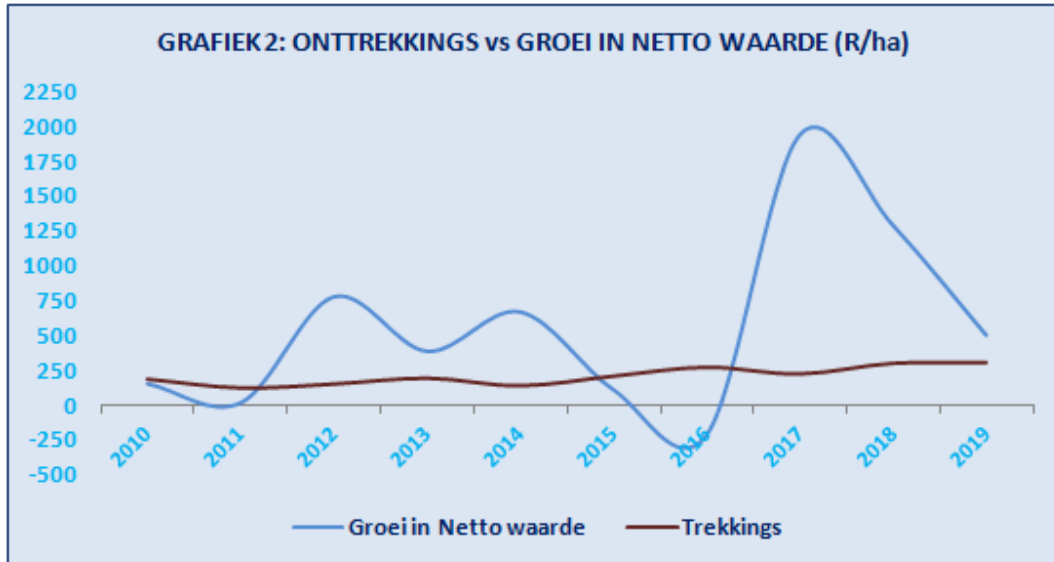
TABEL 3: VERGELYKENDE VERGOEDING VAN BOERE MET ANDER BEROEPE (2019)

	Gemiddeld R/jaar	Minimum R/jaar	Maksimum R/jaar
Boer (Aangepas)	709 169	519 000	1 133 192
Finansiële bestuurder	846 050	343 000	1 567 000
Bemarkingsbestuurder	802 261	254 000	1 751 000
Menslike Hulpbronbestuurder	595 259	215 000	1 708 000
Produksiebestuurder	670 922	339 000	1 024 000
Vervoerbestuurder	757 592	199 000	1 308 000

Bron: Michael Page Recruitment

Bekostigbaar

Met inagneming van die boer se vaardighede, markverwantheid en ondervinding wat sy vergoeding behoort te bepaal, is sy lewenskoste ñ uitgawe vir die boerdery en sal die finale vraag wees of die boerdery sy persoonlike onttrekkings kan bekostig.

Bron: Computus Bestuursburo

Grafiek 2 toon dat die groei in netto waarde, met ander woorde NBI minus vergoeding van vreemde kapitaal en plus of minus nie-boerdery inkomste en uitgawes, met die uitsondering van 2011 en 2016 oor die tydperk van tien jaar steeds positief was. Dit beloop gemiddeld R563/ha oor hierdie tydperk teenoor die R215/ha van privaat onttrekkings en beteken dus dat daar steeds waarde tot die balansstaat toegevoeg kon word nadat die boer en sy familieledes se lewenskoste vergoed is.

Werkbevrediging

Die Britse publikasie, The Guardian, het op grond van navorsing wat in 2014 gedoen is 274 beroepe in rangorde geplaas van hoe bevredigend die mense in hierdie beroepe hulle werk ervaar. Die tien mees bevredigende en ook die tien mees onbevredigende beroepe verskyn in Tabel 4.

TABEL 4: RANGORDE VAN WERKSBEVREDIGING

RANGORDE	BEROEP	MEDIAAN	BEVREDIGING
1	Geestelike werkers	£ 20 568	8.3
2	Hoof uitvoerende beamptes en topbestuur	£ 117 700	8.0
3	Bestuurders in landbou	£ 31 721	7.9
4	Maatskappysekretarisse	£ 18 176	7.9
5	Kwaliteitskontroleurs	£ 42 898	7.9
6	Gesondheidsorg en hospitaalbestuurders	£ 31 267	7.8
7	Mediese praktisyns	£ 70 648	7.8
8	Boere	£ 24 520	7.8
9	Hotel- en gastehuisbestuurders	£ 32 470	7.8
10	Toesighouers vakmanne	£ 35 316	7.8
265	Plastiekproses operateurs	£ 21 066	6.7
266	Kroegpersoneel	£ 7 317	6.7
267	Reisversorgers vir gestremdes	£ 7 343	6.6
268	Sport en ontspanningsassistente	£ 11 651	6.6
269	Telebemarkers	£ 17 362	6.6
270	Vloer en muurteilers	£ 23 547	6.6
271	Industriële skoonmakers	£ 15 241	6.6
272	Skuldinvorderaars	£ 17 371	6.6
273	Elementêre konstruksie	£ 20 910	6.4
274	Bestuurders van persele met dranklisensies	£ 25 222	6.4

Bron: BBC Magazine, 2014

Volgens tabel 4 was geestelike werkers (predikante, pastore en priesters) met 'n mediaanvergoeding van £20 568 per jaar die gelukkigste mense in hulle beroep, gevolg deur korporatiewe bestuurders met 'n mediaanvergoeding van £117 700 per jaar. Bestuurders in landbou, met 'n mediaanvergoeding van £31 721 per jaar, was derde en boere was in die agste plek terwyl hulle met 'n mediaanvergoeding van £24 520 tevrede was. Onder die tien mees onbevredigende beroepe tel bestuurders van persele met dranklisensies, telebemarkers en skuldinvorderaars met mediaanvergoedings van onderskeidelik £25 222, £17 362 en £17 371. Teen 'n Rand/Pond wisselkoers van R20.00 beloop die Britse boere se inkomste 'n baie vergelykbare R490 400.00 in Suid-Afrikaanse terme.

Daar is duidelik nie 'n verwantskap tussen vergoeding en werksbevrediging nie. Die navorsers kom tot die gevolgtrekking dat werksbevrediging veel eerder verband hou met hoe betekenisvol die beroep is en veral of dit ander mense in die uitoefening daarvan beter kan laat voel. Werksbevrediging hang dus grootliks daarvan af of die beroep tot voordeel van iemand anders beoefen kan word. Dit is waarskynlik hoekom die meerderheid boere steeds verbind tot hulle beroep bly ten spyte van beserings, weerstoestande, politieke inmenging en die gevolglike onvoorspelbare finansiële vergoeding wat daarmee gepaard gaan, ongeag of hulle regmatig vir hulle ekonomiese waarde vergoed word of nie.

Bethlehem
Maart 2020

BRONNE:

FINANCIAL GUIDELINES FOR AGRICULTURAL PRODUCERS. Recommendations of the Farm Financial Standards Council.

Computus Bestuursburo, BK. Resultate van die produksiejaar 1 September 2019 tot 31 Augustus 2019: Oos-Vrystaat groep.